

NAMANGAN VILOYATI IQTISODIYOTINI RIVOJLANISHIDA BANK XIZMATLARINING O'RNI

*Xolmirzayev Ikromjon Odiljon o'g'li - Andijon Davlat
Texnika Instituti Iqtisodiyot kafedrası assistenti,
Ahmadjonov Muhammadnosir Bahtiyor o'g'li - Andijon
Davlat Texnika Instituti Muhandislik iqtisodiyoti va
boshqaruv fakulteti Iqtisodiyot yo'nalishi talabasi*

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada bank xizmatlarining Namangan viloyati iqtisodiyotini rivojlantirishdagi strategik ahamiyati tahlil qilingan. Maqolada banklarning kreditlash, investitsiyalarni jalb qilish, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash va aholi farovonligini oshirishdagi roli O'zbekiston va xorijiy davlatlar tajribasi, statistik ma'lumotlar va so'nggi Prezident qarorlari asosida ko'rsatib berilgan. Shuningdek, raqamli bank xizmatlarining rivojlanishi va ularning viloyat iqtisodiy o'sishiga ta'siri ilmiy asoslangan.

Kalit so'zlar: bank xizmatlari, Namangan viloyati, iqtisodiy rivojlanish, kreditlash, investitsiya, tadbirkorlik, raqamli bank, inklyuziv moliyalashtirish.

Аннотация: В данной научной статье анализируется стратегическая роль банковских услуг в развитии экономики Наманганской области. В статье на основе опыта Узбекистана и зарубежных стран, статистических данных и последних указов Президента показана роль банков в кредитовании, привлечении инвестиций, поддержке предпринимательства и повышении благосостояния населения. Также научно обосновано развитие цифровых банковских услуг и их влияние на экономический рост области.

Ключевые слова: банковские услуги, Наманганская область, экономическое развитие, кредитование, инвестиции, предпринимательство, цифровой банкинг, инклюзивное финансирование.

Abstract: This scientific article analyzes the strategic role of banking services in the economic development of Namangan region. Based on the experience of Uzbekistan and foreign countries, statistical data, and recent Presidential decrees, the article demonstrates the role of banks in lending, attracting investments, supporting entrepreneurship, and increasing public welfare. Furthermore, the development of digital banking services and their impact on the region's economic growth are scientifically substantiated.

Keywords: banking services, Namangan region, economic development, lending, investment, entrepreneurship, digital banking, inclusive finance.

KIRISH

Zamonaviy bozor iqtisodiyoti sharoitida bank tizimi iqtisodiy rivojlanishning eng muhim fundamentlaridan biri hisoblanadi. Banklar nafaqat moliyaviy resurslarni jamlovchi va taqsimlovchi institutlar, balki iqtisodiy faollikni rag‘batlantiruvchi, investitsiya muhitini shakllantiruvchi va aholi farovonligini oshiruvchi asosiy omillardandir. O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar, xususan, hududlarni jadal rivojlantirish siyosatida bank sektorining o‘rni yanada ortib bormoqda. Namangan viloyati, o‘zining sanoat, qishloq xo‘jaligi va tadbirkorlik salohiyati bilan mamlakat iqtisodiyotida muhim o‘rin tutadi. Ushbu maqolada Namangan viloyati iqtisodiyotini rivojlantirishda bank xizmatlarining ahamiyati atroflicha tahlil qilinadi, so‘nggi statistik ma‘lumotlar, Prezident qarorlari va xorij tajribasi asosida viloyatda bank xizmatlarining rivojlanish tendensiyalari ko‘rib chiqiladi.

ASOSIY QISM

Bank xizmatlarining iqtisodiy rivojlanishdagi roli

Bank xizmatlari iqtisodiyotning qon tomiri hisoblanib, uning rivojlanishiga bevosita va bilvosita ta‘sir ko‘rsatadi. Bu rol quyidagi jihatlarida namoyon bo‘ladi:

1. **Kreditlash orqali tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash:** Banklar iqtisodiyotning turli sohalariga, ayniqsa kichik biznes va xususiy tadbirkorlikka (KBXT) kreditlar ajratish orqali yangi ish o‘rinlari yaratish, ishlab chiqarishni kengaytirish va yangi loyihalarni amalga oshirishga yordam beradi. Namangan viloyatida 2024-yilning yanvar-aprel oylarida jami kredit qo‘yilmalar hajmi sezilarli darajada o‘shib, viloyatning iqtisodiy faolligiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatgan¹.
2. **Investitsiyalarni jalb qilish va moliyalashtirish:** Banklar aholining bo‘sh pul mablag‘larini depozitlar orqali jalb qilib, ularni investitsiyalar uchun yo‘naltiradi. Bu esa ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish, yangi texnologiyalarni joriy etish va innovatsion loyihalarni amalga oshirish uchun kapital manbai bo‘lib xizmat qiladi.
3. **To‘lov tizimining samaradorligini ta‘minlash:** Elektron to‘lovlar, mobil bank xizmatlari va boshqa raqamli instrumentlar naqd pulsiz hisob-kitoblarni rivojlantirib, iqtisodiyotda shaffoflikni oshiradi va operatsion xarajatlarni kamaytiradi. Namangan viloyatida 2024-yilning birinchi choragida bank kartalari orqali amalga oshirilgan to‘lovlar hajmi 1,5 trillion so‘mdan oshgan².
4. **Aholi farovonligini oshirish:** Iste‘mol kreditlari, ipoteka kreditlari va boshqa chakana bank xizmatlari aholining turmush sharoitini yaxshilash, uy-joy sharoitlarini yaxshilash va iste‘mol talabini qondirishga yordam beradi.

¹ Namangan viloyati statistika boshqarmasi. (2024). Viloyatning iqtisodiy holati to‘g‘risida ma‘lumot. <https://namangan.stat.uz/>

² O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2024). To‘lov tizimi statistikasi. <https://cbu.uz/>

O'zbekistonda bank xizmatlarini rivojlantirish siyosati va Namangan viloyatiga ta'siri

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev rahbarligida bank tizimini isloh qilish va moliyaviy xizmatlar bozorini rivojlantirishga qaratilgan keng ko'lamli ishlar amalga oshirilmoqda. Bu borada qabul qilingan muhim hujjatlardan biri O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 12-maydagi "Bank tizimini isloh qilish va bank xizmatlarining xalqaro standartlarga muvofiqligini ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5992-sonli Farmoni³ hisoblanadi. Ushbu va boshqa qarorlar doirasida:

- **Raqamli bank xizmatlarining rivojlanishi:** So'nggi yillarda mobil ilovalar, internet-banking va boshqa raqamli platformalar orqali ko'rsatiladigan bank xizmatlari sezilarli darajada kengaydi. Bu Namangan viloyati aholisi va tadbirkorlari uchun bank xizmatlaridan foydalanishni yanada qulay va tezkor qildi. Viloyatda mobil banking foydalanuvchilari soni eksponensial o'smoqda.
- **Inklyuziv moliyalashtirishni kengaytirish:** Aholining keng qatlamlari, ayniqsa, chekka hududlarda istiqomat qiluvchi fuqarolar va yosh tadbirkorlar uchun moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlari kengaytirilmoqda. Namangan viloyati qishloq joylarida yangi bank filiallari va mini-banklar ochilishi bunga misol bo'la oladi.
- **Tadbirkorlikka kredit ajratishni rag'batlantirish:** "Har bir oila tadbirkor", "Yoshlar daftari", "Ayollar daftari" kabi davlat dasturlari doirasida imtiyozli kreditlar ajratilishi Namangan viloyatida kichik va o'rta biznesning rivojlanishiga kuchli turtki berdi. Viloyatda 2023-yilda tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash uchun 2,5 trillion so'mdan ortiq kreditlar ajratilgan⁴.
- **Bank tizimining barqarorligini oshirish:** Bank kapitalining yetarliligini ta'minlash, aktivlar sifatini yaxshilash va risklarni boshqarish tizimini takomillashtirish orqali bank tizimining umumiy barqarorligi oshirilmoqda. Bu esa banklarning viloyat iqtisodiyotiga xizmat qilish salohiyatini oshiradi.

Xorijiy tajriba va O'zbekiston uchun xulosalar

Rivojlangan davlatlarning bank tizimini rivojlantirish tajribasi O'zbekiston uchun qimmatli saboqlarni beradi:

- **Germaniya tajribasi:** Germaniya bank tizimi kuchli hududiy banklar (Sparkassen va Landesbanken) va kooperativ banklarning mavjudligi bilan ajralib turadi. Ular mintaqaviy iqtisodiyotni, ayniqsa kichik va o'rta biznesni

³ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. (2020). Bank tizimini isloh qilish va bank xizmatlarining xalqaro standartlarga muvofiqligini ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida. PF-5992-son. <https://lex.uz/docs/4820921>

⁴ O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. (2024). Tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash dasturlari bo'yicha ma'lumot. <https://www.imf.uz/>

moliyalashtirishda muhim rol o'ynaydi⁵. Bu Namangan viloyatida ham mahalliy banklarning hududiy rivojlanishga yo'naltirilgan faoliyatini kuchaytirish zarurligini ko'rsatadi.

- **Janubiy Koreya tajribasi:** Janubiy Koreya moliyaviy texnologiyalar (FinTech)ni joriy etishda yetakchi davlatlardan biri hisoblanadi. Ular bank xizmatlarini raqamlashtirish orqali aholi va biznes uchun moliyaviy xizmatlardan foydalanishni soddalashtirgan⁶. O'zbekistonda ham raqamli bank xizmatlarini yanada kengaytirish, xususan, sun'iy intellekt va blokcheyn texnologiyalarini bank amaliyotiga joriy etish orqali xizmatlar sifatini oshirish mumkin.

Bu tajribalar asosida Namangan viloyati uchun quyidagi xulosalarni chiqarish mumkin:

1. **Raqamli transformatsiyani chuqurlashtirish:** Mobil va internet-banking xizmatlari ko'lamini kengaytirish, FinTech startaplarni qo'llab-quvvatlash.
2. **Mintaqaviy xususiyatlarni inobatga olish:** Namangan viloyatining sanoat, qishloq xo'jaligi va tadbirkorlik yo'nalishlariga moslashtirilgan maxsus bank mahsulotlarini ishlab chiqish.
3. **Kadrlar salohiyatini oshirish:** Bank sohasida zamonaviy raqamli texnologiyalarni biladigan va mijozlarga yo'naltirilgan xizmatlarni ko'rsatishga qodir mutaxassislarini tayyorlash.

XULOSA

Namangan viloyati iqtisodiyotini rivojlantirishda bank xizmatlarining o'rni muhim va strategik ahamiyatga ega. Banklar kreditlash, investitsiyalarni jalb qilish, to'lov tizimini takomillashtirish va aholi farovonligini oshirish orqali viloyat iqtisodiy o'sishiga bevosita hissa qo'shmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti rahbarligida amalga oshirilayotgan islohotlar, xususan, bank tizimini raqamlashtirish, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan dasturlar Namangan viloyatida bank xizmatlari ko'lamini va sifatini oshirishga xizmat qilmoqda. Xorijiy tajribalardan o'rganish va innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali Namangan viloyati bank tizimi yanada rivojlanib, viloyat iqtisodiy salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Namangan viloyati statistika boshqarmasi. (2024). *Viloyatning iqtisodiy holati to'g'risida ma'lumot*. <https://namangan.stat.uz/>
2. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2024). *To'lov tizimi statistikasi*. <https://cbu.uz/>

⁵ Deutsche Bundesbank. (N.d.). The German Banking System. <https://www.bundesbank.de/> (Kirish sanasi: 2025-yil 28-may).

⁶ Bank of Korea. (N.d.). Financial Stability Report. <https://www.bok.or.kr/>

3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. (2020). *Bank tizimini isloh qilish va bank xizmatlarining xalqaro standartlarga muvofiqligini ta’minlash chora-tadbirlari to‘g‘risida*. PF-5992-son. <https://lex.uz/docs/4820921>
4. O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. (2024). *Tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash dasturlari bo‘yicha ma’lumot*. <https://www.imf.uz/>
5. Deutsche Bundesbank. (N.d.). *The German Banking System*. <https://www.bundesbank.de/>
6. Bank of Korea. (N.d.). *Financial Stability Report*. <https://www.bok.or.kr/>

